

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ВИХОВНИХ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Україна – держава, яка перебуває на шляху радикальних економічних та соціальних змін, обравши шлях до свободи й демократії, національного відродження. Сучасній країні потрібні люди, які мають стійку життєву позицію. Виховати таких громадян можна за умови розвитку освіти, в якій система навчання ґрунтується на засадах педагогіки та сімейного виховання.

Формування особистості учнів є провідною проблемою української педагогічної науки. Патріотичне виховання сучасного школяра серед різноманітних підходів у вирішенні цього питання займає одне з головних місць.

Сьогодні важливо відтворити в українському суспільстві почуття патріотизму як соціальної цінності, сформувані у громадян активні якості, які вони зможуть проявити в усіх видах діяльності, перш за все, пов'язаних із захистом інтересів своєї родини та Батьківщини.

У вирішенні завдань патріотичного виховання важливе місце належить організації діяльності школи. Сучасна школа ще не змогла до кінця подолати негативні стереотипи, притаманні комуністичній системі виховання. У закладах освіти ще й досі відсутні цілісність в організації патріотичного виховання. У виховному процесі важливе місце мають посісти народна мудрість, національні ідеї, що є тим підґрунтям, на якому зростає національна свідомість.

Глибокий аналіз педагогічної літератури доводить, що сучасне виховання, зокрема патріотичне, має здійснюватися в умовах національного виховання. Патріотичне виховання вчені розуміють як «формування розвиненої, високоосвіченої, соціально активної й національно свідомої людини, наділеної глибокими громадянськими якостями, родинними й патріотичними почуттями, працьовитістю та ініціативністю» [1, с.6].

Головним завданням патріотичного виховання є формування патріотизму, а на сучасному етапі становлення української державності ця проблема набуває особливого значення.

Патріотичне виховання молодших школярів буде ефективним, якщо :

- впливати на діяльність вихованців ;
- якісно поєднувати навчальні й виховні завдання;
- залучити до участі у виховній роботі школи батьків, громадськість.

Проблема патріотичного виховання завжди займала одне з провідних місць у педагогіці. У сучасній літературі патріотичне виховання трактується як виховання, що формує усвідомлення своєї причетності до історії свого народу.

В результаті ефективного патріотичного виховання у дітей чітко формується патріотизм. Першооснови патріотичного виховання були закладені в народній педагогіці, значення якої висвітлюється в роботах О.Любара, В.Пугача, Д.Федоренка. Вони показали ідеал давньо-руської епохи, частиною якого виступає патріотичне виховання.

Серед класиків педагогічної науки до проблем патріотичного виховання зверталися Г.Ващенко, А. Макаренко, О. Огієнко, С.Русова, Г.Сковорода, В. Сухомлинський, К.Ушинський та інші вчені. У своїх працях вони висвітлювали проблеми розвитку патріотичних почуттів, висували ідею виховання патріота своєї Батьківщини.

Виховні традиції української педагогіки склалися упродовж багатьох століть. За цей період наш народ набрався досвіду у вихованні, створив власну педагогічну культуру, в основі якої лежать ідеї гуманізму та патріотизму.

Особливо цінною стала педагогічна спадщина видатних радянських педагогів В.Сухомлинського та А.Макаренка. Вони ставили перед собою завдання сформувати нові покоління свідомої молоді, яка буде працювати на благо Батьківщини. З цією метою педагоги постійно шукали та використовували нові організаційні методи у своїй педагогічній роботі. Більшість з них на сьогодні залишаються актуальними.

А.Макаренко керувався принципом зв'язку школи з життям, надавав великого значення суспільній праці для патріотичного виховання учнів. Патріотичне виховання педагог розумів як «виховання активного діяча соціалістичного суспільства, виховання цілих поколінь загартованих, відданих революції, радісних і суворих діячів» [2, с.353].

Поняття «патріотизм» як сукупність політичних і моральних почуттів розглядав наш видатний сучасник В.Сухомлинський. Живучи в соціалістичному суспільстві, педагог в основу виховного ідеалу покладав національні та загальнолюдські цінності, серед них провідними є такі:

1. Любов до рідної землі, народу, Батьківщини та її минулого.
2. Любов до матері батька, старших у сім'ї.
- 3.Любов до рідної мови.
4. Шанобливе ставлення до історії та культури українського народу.
5. Працелюбність.

В усі часи, за різних соціально-політичних умов уявлення про патріотичне виховання завжди пов'язувалося насамперед з ідеями служіння Вітчизні. Головними, незмінними рисами патріотизму залишаються:

- любов до Батьківщини, відстоювання її інтересів;
- боротьба за волю, честь і славу України;
- любов до народу, родини, сім'ї;
- служіння Богові як абсолютній Правді, Красі, Справедливості;
- відстоювання та відродження рідної мови, освіти, культури, мистецтва, духовних традицій народу;
- зміцнення дружби між народами.

Сучасні умови життя в Україні висувають перед освітою нові завдання у сфері виховання молоді, розв'язання яких допоможе подолати існуючий формалізм у змісті роботи школи. Виховання громадян України носить національний характер.

Як свідчить історичний досвід, патріотичні почуття, особливо загострюючись у складних, доленосних для Батьківщини ситуаціях, єднають людей, зменшують життєвий егоїзм.

Сучасна школа потребує нових підходів до виховання, зокрема до патріотичного. Починати його потрібно з дошкільного та молодшого шкільного віку. Діти цього віку найкраще піддаються вихованню, оскільки в цей час закладаються основи майбутнього характеру особистості. Знання та вміння, накопичені дитиною в цьому віці, пізніше стають основою для формування стійких моральних переконань та високих життєвих ідеалів.

У роботі з дітьми молодшого шкільного віку потрібно звертати увагу на їхні вікові особливості. Ці діти не мають сталих інтересів, власну ініціативу проявляють слабо, їхня увага нестійка. Вони потребують постійної допомоги та порад учителя.

Провідна роль у формуванні особистості належить сім'ї, яка відповідає за соціальний, моральний та духовний розвиток особистості. Виховна місія сім'ї є особливою, тому що саме в ній формується характер дитини, її ставлення до навколишнього світу, до людей, до життя, до звичаїв і традицій своєї країни. Тільки в сім'ї можливе національно-патріотичне виховання.

Важливою є роль сім'ї у формуванні народної моралі. Мораль української сім'ї та всього народу – це совісність, гідність, справедливість, чесність тощо. Сімейна та народна мораль краще засвоюється в процесі трудової діяльності. Виховання моралі в сім'ї буде ефективним, якщо в родині вивчають українську мову, співають народні пісні, читають українські книжки тощо.

Сучасна українська родина має бути справжнім осередком формування основ патріотичного виховання у дітей та молоді. З цією метою необхідно широко запроваджувати святкування родинними дат народного календаря. Важливо спілкуватися вдома рідною мовою, читати й обговорювати твори українських письменників, в яких гостро звучить тема родини, народу, Батьківщини.

Історичний досвід свідчить, що сама родина не може виховати особистість. Це можна зробити лише у тісному зв'язку зі школою. П. Кононенко, Т. Усатенко зазначають, що «родина виховує члена держави, нації, школа – розвиває його» [3, с.131].

Отже, школа повинна допомогти учневі стати особистістю. Для цього вона повинна знайти шляхи свого становлення як національного, державного закладу, який буде виховувати патріота, громадянина української держави з активною життєвою позицією, люблячого свій народ і Батьківщину.

Виховання в української молоді патріотизму – одне з головних завдань сучасної школи. Учителі, вихователі мають шукати нові шляхи розв'язання проблем патріотичної вихованості школярів.

Процес виховання патріотизму – це система виховної роботи на уроці та в позаурочній діяльності, спрямована на формування свідомого громадянина з почуттям любові до народу та Батьківщини.

Практикою доведено, що одні предмети мають вплив на цей процес безпосередньо, наприклад, рідна мова, читання, природознавство, образотворче мистецтво, музика, трудове навчання, інші – математика, інформатика, основи здоров'я – опосередковано.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що патріотичні почуття в дітей молодшого шкільного віку не виникають самі, вони є результатом ідейно-виховної роботи сім'ї та школи.

Таким чином, важливою умовою формування патріотичних почуттів є забезпечення засвоєння дітьми знань з історії українського народу, народних та родинних традицій, обрядів, звичаїв, народного мистецтва, рідної мови, ознайомлення з кращими зразками сучасної культури, науки та мистецтва.

Яскравим виявом національної свідомості, громадянських якостей і патріотичних почуттів, підкреслює О. Докукіна, є відповідність поведінки дитини вимогам національного менталітету, дотримання нею в повсякденному житті норм народної моралі, сімейно-побутової культури, розвитку національної психології та характеру [4, с.107-109].

Патріотичні почуття входять до групи вищих почуттів. Через них виявляється емоційне ставлення молодшого школяра до самого себе, до навколишнього світу, до людей, до Батьківщини, до національних цінностей. Вони пов'язані з розвитком чітких і зрозумілих уявлень про етичні категорії, з формуванням емоційної чутливості, здатності співпереживати події, реагувати на життєві ситуації, життя та проблеми людей. Це має важливе значення для формування розвиненої особистості, справжнього громадянина, патріота своєї держави.

Найефективнішими формами організації роботи з патріотичного виховання є: свята, екскурсії та походи, бесіди, зустрічі з відомими людьми (героями війни та праці, народними умільцями, державними діячами тощо), виставки, конкурси, вікторини, надання допомоги членам родини, ветеранам, людям похилого віку тощо.

Важливими на сьогодні залишаються проблеми формування патріотичних переконань та діяльності в дітей середнього та старшого шкільного віку.

Дуже важливо, аби школярі стали справжніми патріотами своєї країни та пам'ятали героїв рідної Батьківщини.

Список використаної літератури :

1. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української держави // Педагогічна газета. – 2000. – № 6 (72), червень. – С. 6.
2. Макаренко А.С. Воспитание в советской школе: Собр. соч. в 5-ти т. – М.: АПН РСФСР, 1958. – Т. 5. – С. 353.
3. Стельмахович М.Г. Виховний ідеал української народної педагогіки // Початкова школа. – 1994. – № 2. – С. 206.
4. Докукіна О.М. Національно-ціннісні орієнтири в сімейному вихованні // Цінності освіти і виховання / За заг. ред. О.В. Сухомлинської – К., 1997. – С. 107–109.